

Šport na trati Praha – Brno – Bratislava. Šišatá lopta na cestách

IGOR MACHAJDÍK

ABSTRACT: Sport on the Prague – Brno – Bratislava line. The rugby ball's journey

The aim of this contribution is to outline evolution of sport movement in Slovakia during the existence of the I. Czechoslovak Republic, particularly in Bratislava that was characterized from this perspective by specific conditions, significantly influencing this activity. All this is based on the example of an atypical game in our geographical area – rugby. Its short existence and surprising achievements had its own reasons, continuation efforts, but also logical reasons of its inevitable end.

KEY WORDS: Bratislava – Rugby – Sports game – Rugby clubs

CONTACTS: PhDr. Igor Machajdík, Národné športové centrum, Trnavská 39, 831 04 Bratislava, email: machajdik@sportcenter.sk

Bratislava nadobudla svojou výhodnou geografickou polohou špecifické postavenie v importe športu na Slovensko už v uhorskej ére do roku 1918. Na našom území, ako súčasť Uhorska až do spomínaného roku, nemal šport na národnej báze žiadnu šancu. Všetky vznikajúce telocvičné spolky a športové kluby boli maďarské, organizačne napojené na Budapešť, alebo nemecké. Blízkosť Viedne i Budapešti a ich športový vplyv bol zjavný.

Vznik Československej republiky v roku 1918 mal mimoriadny význam aj pre rozvoj športového a telovýchovného hnutia na Slovensku. Bratislava si udržala aj v rámci nového štátu svoje osobitné postavenie akejsi vstupnej brány športu k nám.¹ Na Slovensko, najmä do väčších miest, sa sťahovali spoza rieky Morava popri úradníkoch, vojakoch, príslušníkoch inteligencie aj športovci. Športový import z českých zemí v podobe funkcionárov, trénerov, činovníkov i aktívnych športovcov sa stal dôležitým nástrojom k pozdvihnutiu úrovne telovýchovy a športu na Slovensku. Slovenský šport zápasil so základnými existenčnými problémami, bol prakticky bez akýchkoľvek skúseností, trpel nedostatkom financií, materiálneho vybavenia i odborníkov. Nešlo o jednorazový proces, veľmi mierne pokroky sa prejavovali postupne, aspoň trochu viditeľné úspechy na domácej pôde sa dostavovali výnimočne, na medzinárodnej scéne ojedinele. Príčiny tkveli v skromných športových tradíciách, nedostatku vlastných odborníkov a menšom počte športovcov. K tomu je treba prirátať aj neochotu maďarských spolkov a klubov s uhorskou tradíciou prispôbiť sa novým podmienkam v novom štátnom zoskupení s akceptáciou vzájomnej spolupráce. Praha nahradila, čo sa športového vplyvu týka, ale predovšetkým funkciou vyplývajúcou z organizačnej hierarchie a štruktúry športu a telovýchovy v štáte, Budapešť, samozrejme s konkrétnymi úlohami i vzťahmi, ako aj intenzitou vychádzajúcou z jej poslania ako sídla riadiacich inštitúcií a postupne vznikajúcich zväzov pre celé územie republiky.

1 Igor MACHAJDÍK, *Športové hry starej Bratislavy*, Bratislava 2011, s. 14.

Slovenský vidiek bol na tom najhoršie, Bratislava z globálneho aspektu na Slovensku najlepšie, ale z celoštátneho hľadiska zaostávala za českými mestami ako centrami športu a telovýchovy veľmi výrazne aj ona. Približujúci pohľad na športové dianie v najväčšom slovenskom meste v roku 1923 s kritickým subjektívnym podtónom autora a nelichotivým vysvedčením podáva napríklad brniansky týždenník Sport: „Football vedle tenisu jest sportem, který se zde hodně pěstuje. Atletika jest slabá, jen Bratislava (to znamená I. ČSSK – pozn. autora) je jediným klubem, který něco uspořádá. Plavectví jest u nás sportem zimy. Je to k smíchu, ale je totiž tak. Dunaj v Bratislavě je tak prudký, že se nedají pořádati ani plavecké ani veslařské závody. Veslařina zde neexistuje. Je tu sice starý maďarský veslařský klub, viděl jsem je jen jednou, snažili se dostatí proti proudu Dunaje, měli k tomu ale málo sil a umění. Cyklistika neexistuje vůbec. Jen jednou byli závody na klusácké dráze, která je pro cyklistiku znamenitá. To bylo v roce 1921. Bratislava jest město sportovně pomalé. Klusácký spolek má deficit a dle doslechu se jen tak tak drží. Přitom jeho krásná dráha, která prý jest nejlepší ve střední Evropě zahálí skoro celý rok. Vzpomínám si květnové řecko-římské profesionální zápasy, kdy aréna v Petržalce byla plná, chvěla sa řevem a na jevišti konalo se nechutné a bezvýznamné potýkání různých těch „mistrů“... Kam pak s pěkným footballlem, kam pak s lehkou atletikou – to nic není pro většinu zdejšího publika, které úpřímně řečeno, jest hodně pozadu...“²

Obrázek 1 - Podoba pečiatky ŠK Slávia Bratislava z roku 1926

V Bratislave sa ocitli v prvej polovici 20. rokov 20. storočia vedľa seba zrazu kluby maďarské, nemecké, židovské a slovenské či československé a spolupráca bola pojmom takmer neznámym. Základné smerovanie i zložitý národnostný pomery škodiace športu mala riešiť Československá obec športová stojaca na čele športových zväzov už od jesene 1918, ktorá sa v roku 1928 pretransformovala na Československý všešportový výbor. Tieto ústredné orgány sídlia v Prahe pôsobili ťažkopádne a koordinačne prakticky absentovali. Navyše, Slovensko v nich nemalo ani jediného zástupcu. Napriek ťažkej situácii a zdanlivo neprekonateľným problémom dokazoval šport svoju silu a životaschopnosť.³

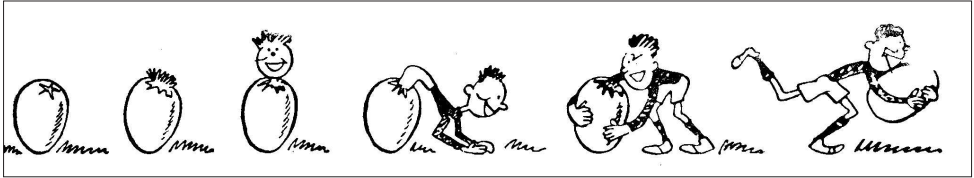
Trocha atypickým príkladom vzniku, vzťahovania sa, ale i pádu predstavuje šport, ktorý bol vo svojich začiatkoch veľkou neznámou pre verejnosť a paradoxne aj pre samotných hráčov – ragby. Hra so šišatou loptou sa do stredoeurópskych končín dostala ešte koncom 19. storočia. V Čechách sa stala jej importérom veľká postava českého športu Josef Rössler-Ořovský, ktorý priviezol do Prahy prvú ragbyovú loptu. Nová hra si však v tom čase popularitu ešte nezískala a zostalo iba pri pokuse. Významným momentom pre rozšírenie hry aj do ďalších častí zeme bolo zaradenie ragby do programu olympijských hier v rokoch 1900, 1908, 1920 a 1924.

Úspešnejším obdobím pre šírenie stále ešte málo známeho športu sa stali 20. roky 20. storočia, kedy sa aj v bývalom Československu začalo ragby vzťahovať. Bolo pritom prekvapujúce, že dôležitú úlohu zohrala v úplných začiatkoch Bratislava. Práve tu bol založený prvý ragbyový odbor na území ČSR – v ŠK Slávia Bratislava. Stalo sa tak koncom roka 1925 a vzápätí sa anglická hra s vajcovitou loptou uchytila aj na Morave. K prevádzkovaným športovým odborom v Slávii – futbalovému, atletickému, ťažkoatletickému, plaveckému a „boxovému“ pribudol ragbyový 1. decembra 1925 a zo správy Policajného riaditeľstva v Bratislave vyplý-

2 Sport, č. 30, 1923, s. 8.

3 Igor MACHAJDÍK, *Športové hry starej Bratislavy*, Bratislava 2011, s. 16.

va, kto stál za ragbyovým prvenstvom u nás: „K činnej práci sa prihlásil starý hráč a bývalý člen klubu Oxfordskej univerzity, vicekonzul bratislavského konzulátu Veľkej Británie A. E. Dowden.“ Angličan organizoval prednášky i praktický tréning, do ktorého sa snažil hneď od začiatku zaangažovať dostatočný počet adeptov ragby a zasväcovať ich do tajov tohto u nás neznámeho športu, čo sa mu vcelku darilo. Bola to teda práve Bratislava, ktorá mala koncom roka 1925 a v roku 1926, ako priznávajú aj dobové české pramene, najlepšie ragbyové mužstvo v republike. Brniansky Sport informoval ešte 18. novembra 1925 o možnosti založenia ďalších klubov: „V Brne je nádej na tri kluby a Prostějov s Vyškovom majú so svojimi trávnatými ihriskami tiež nádej. Že by sa toho skoro chytila aj Praha, o tom sa ani nedá pochybovať.“⁴

Obrázek 2 – Propagačný leták o zrode ragby v Československu, ktorého autorom bol v roku 1926 Ondřej Sekora

Ako predčasné sa ukázali aj správy z tlače ešte stále z konca roka 1925, ktoré dávali nádej, že „hádam niet žiadnych pochybností, že sa začiatkom nastávajúcej sezóny dočkáme otvorenia prvej československej ragbyovej sezóny.“ Išlo, samozrejme, o zbožné želanie hŕstky ragbyových nadšencov, pretože podmienky k zorganizovaniu takejto súťaže boli mizerné a ragbyové kluby alebo odbory vlastne oficiálne ani neexistovali, v lepších prípadoch sa k ich vzniku iba schyľovalo. Skôr išlo o propagandu, ale užitočnú.

V samotnom roku 1926 prekonalo u nás ragby obdobie senzačnosti a priaznivci šišatej lopty, zvedaví na samotnú hru, sa dočkali. Bratislava nebola iba do počtu, naopak, pri rozbiehaní praktickej podoby hry zohrala dôstojnú a dôležitú úlohu. Svedčí o tom skutočnosť, že na určité obdobie, aj keď nie dlhé, sa mesto na Dunaji stalo sídlom novozaloženej Československej federácie ragby.⁵ Jej členom bola Moravská Slávia Brno, Žižka Brno, Slávia Bratislava a Wiener Amateure. Prvý oficiálny ragbyový zápas na území Československa bol zohraný 9. mája 1926 medzi Moravskou Sláviou Brno a A. K. Žižkov Brno s výsledkom 31 : 17 po polčase 20 : 8. Odveta medzi oboma súpermi o dva týždne neskôr v Prostějove dopadla opäť lepšie pre Sláviu, výsledok 35 : 15 (15 : 0) bol dôležitý, ale ešte dôležitejšia bola propagácia hry. Moravská Slávia si onedlho zmerala sily aj na medzinárodnom poli, s Wiener Amateure dokázala remizovať 12 : 12 (3 : 9), čo bol, vzhľadom na dlhšie herné skúsenosti Rakúšanov, skvelý výsledok.

V tom čase sa ŠK Slávia Bratislava snažila vytvoriť ragbyové mužstvo schopné hrať so súpermi z Moravy vyrovnané zápasy. Súperov mala poskromne a na Slovensku vôbec. Dňa 4. júla 1926 sa dočkal aj bratislavský fanúšik šišatej lopty. Zvedavé publikum vzhľadom na vlastné oči duel v podaní domácej Slávie a A. K. Žižka Brno, teda tamojšou dvojkou, čo sa výkonnosti týkalo. Žižka mala síce zaknihované dve prehry so svojím mestským rivalom Moravskou Sláviou, ale aj zápasové skúsenosti. A tie sa prejavili aj v tomto historickom „matchi“. Dowden, ako hrajúci tréner, organizátor, funkcionár, jednoducho duša Slávie Bratislava robil, čo mohol, no na ihrisku ŠK Makkabea, kde sa hralo, bolo dianie na ploche pomerne jasné. Bratislavčania prehrali 0 : 9.⁶ Moravskí činovníci však domácich napriek prehre pochválili: „Domáci hrali

4 MV SR SNA Bratislava, fond PR 1920–1945, šk. 121.

5 Jaromír PERÚTKA a kol., *Malá encyklopédia telesnej výchovy a športu*, Bratislava 1980, s. 489.

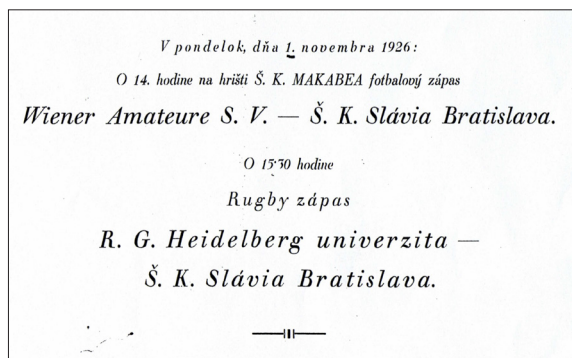
6 Sport, 7. července 1926.

Obrázek 3 – Jeden zo zápasov Slávie Bratislava na ihrisku Makkabea v roku 1927, s loptou mlynová spojka Marčiš

bratislavských ragbistov. Zmerali si sily s Wiener Amateure a početné diváctvo „ktoré ačkoľvek hre dosť dobre nerozumelo, odmeňovalo výkony jednotlivcov pochvalou“, zaregistrovalo prehru domácich 0 : 7.⁷ O to väčšie prekvapenie pripravila Slávia svojim stále pribúdajúcim priaznivcom v odvete na pôde súpera. Senzačný výsledok v podobe výhry 6 : 4 nad skúsenejším rakúskym tímom vniesol do mužstva duch sebedomia, keď sa potvrdilo, že pravidelný tréning a častejšia zápasová prax sú nevyhnutnosťou. Dowdenova enormná snaha a viera v úspech ragbyového športu v Bratislave začínala prinášať ovocie. Očakávanou udalosťou však bol zápas zohraný 1. novembra 1926 so súperom veľmi zvučného mena – R. G. Heidelberg Universitát, v tom čase „najlepšieho ragbyového mužstva kontinentu, výsledok ktorého sa očakáva po celej Európe“, ako oznamovala tlač. Samotný zápas bol rušný, vyrovnaný, bolo vidno, že Slávia Bratislava po získaní skúseností s kvalitnými súpermi môže hrať aj s tými najlepšími vyrovnanú partiu. Za úspech domácich bola považovaná aj tesná prehra 5 : 8.⁸ Zaujímavosťou zostáva aj fakt, že rozhodcom, a výborným, bol Ondřej Sekora z Brna, v tom čase redaktor Lidových novín, ktorý priviezol z Anglicka prvé pravidlá hry. Jeho slávny Ferdo

Obrázek 4 – Pozvánka na slávny ragbyový zápas ŠK Bratislava – RC Heidelberg Universitát zohraný 1. novembra 1926

Mravenec vznikol, samozrejme, podstatne neskôr.

Na jeseň 1926 sa postupne vykryštalizovala základná zostava bratislavskej Slávie. Jej mená dnes už málokomu nič povie, ale vtedy išlo o vychádzajúce hviezdy: zadák Dowden, útočníci – Fabeš, Nicholson, Steiner, Novotný, útoková spojka – Š. Marčiš, mlynová spojka – J. Marčiš, rojníci – Grňo, Berényi, Hintnaus, Kotoulek, Novák, Dohnal, Petrovič. Rok 1927 bol z hľadiska vývoja tímu veľmi dôležitým rokom. Na Slovensku nemali súpera, boli

s takým temperamentom, že hráči Žižky museli uplatniť všetky sily, aby telesne vydržali ich nápor. Akonáhle Bratislava získa viac praxe, je isté, že budú pre všetkých hrozným súperom. Sú veľmi rýchli a bystro chápu každú situáciu.“

Dlho nedal na seba čakať ani prvý medzinárodný duel

7 Sport und Auto, 13. září 1926.

8 Slovenská politika, 2. listopadu 1926.

jediným klubom, ale zdanlivá nemožnosť zápasovej konfrontácie s domácim sparingpartnerom nebol úplnou pravdou. Slávisti si totiž zahráli či zatrénovali aj s dvoma bratislavskými ragbyovými tímami. Z hľadiska výkonnosti nešlo o žiadne hviezdy, skôr naopak, ale predsa len súpermi boli. Tým prvým bola YMCA Bratislava, v ktorej patrili medzi preferované športové aktivity najmä volejbal, basketbal, atletika či plávanie. Ragby sa tu hrávalo sporadicky od roku 1928 a tým druhým klubom boli Vojenský letci Vajnory, ktorých trénoval už od jesene 1926 rotmajster Hrivik, kmeňový hráč Slávie. Výsledky vzájomných zápasov, najmä s YMCA však signalizovali svojimi výsledkami, že výkonnostný rozdiel bol obrovský.

V polovici apríla 1927 podnikli bratislavskí ragbisti dôležitú cestu. Sadli do vlaku a vystúpili v Brne, kde na nich čakali víťazne naladení „ragbymani“ domácej Moravskej Slávie. Po nádejnom bezgólovom stave po prvom polčase však dominoval po prestávke domáci výber a zvíťazil 11 : 3. Kapitán hostí Dowden okomentoval hru svojho tímu stručne: „Slávia Bratislava nehrala tak ako obyčajne. V mužstve bolo cítiť ťažkopádnosť, často až ležernosť, s ktorou si hráči zahrávali ako s loptou. Chýbala nám rýchlosť a pohotovosť.“⁹ V rámci tohto zápasu sa udiala v Brne dôležitá udalosť v podobe prípravnej schôdze výboru Československej ragbyovej asociácie, na ktorej sa zúčastnili zástupcovia všetkých ragbyových klubov v republike, teda: Moravská Slávia Brno, Žižka Brno, Slávia Bratislava, Slávia Praha, Vysokoškolský sport Praha a Amateure Viedeň vzhľadom na ich rakúsku osamotenosť a snahu hrať čo najčastejšie, čiže so súpermi z Československa, ktorých pomaličky pribúdalo. V Brne bol zvolený nový prípravný výbor na čele s predsedom Ondřejom Sekorom a sídlom asociácie zostala aj naďalej Bratislava. Okrem základných legislatívnych a organizačných otázok rezonovala na schôdzi najrazantnejšie, ale iba s malou dušičkou, nádejou i skepsou, tá najzákladnejšia: Dostane sa asociácii podpory od štátu, finančnej alebo aspoň morálnej? Odpoveďou na ňu bolo ďalšie dianie na domácich ragbyových ihriskách v nezmenených podmienkach. Sen o akejsi podpore od štátu bol naozaj iba snom.

ŠK Slávia Bratislava – Moravská Slávia Brno 3 : 0. To bol výsledok niekoľkokrát odloženej odvety oboch rivalov. Hralo sa v Prahe a emocionálne ladené komentáre moravských činovnikov hodnotili tesnú prehru svojho klubu ako pohromu, čo bolo prehnané. Tomuto zápasu prischol jeden zaujímavý primát. Sledoval ho dovtedy rekordný počet divákov na ragby v Československu – šesťtisíc.¹⁰ Naozajstným dňom sviatku hry so šišatou loptou v Bratislave, a možno povedať, že aj v celej republike, bol 23. máj 1927. Mesto na Dunaji dostalo prednosť ako dejisko prvého medzištátneho stretnutia v ragby na území ČSR. Na futbalovom ihrisku I. ČsŠK Bratislava v Petržalke sa uskutočnilo v ten deň medzištátne stretnutie Československo – Rumunsko.¹¹ Nie teda na tradičnej futbalovej ploche ŠK Makkabea, kde Slávia hrávala svoje domáce klubové zápasy. Malé ihrisko jednoducho nezodpovedalo medzinárodným požiadavkám a očakávala sa aj početnejšia divácka kulisa.

Rumunské ragby patrilo v medzivojnovom období medzi špičkové európske a tomu zodpovedal aj výsledok v Bratislave. Hostia z Balkánu vyhrali 23 : 6, keď v polčase hlásil ukazovateľ skóre už 18 : 0. Káder reprezentačného výberu tvorili poväčšine hráči bratislavskej Slávie a hrali v nej dokonca paradoxne aj Rakúšania. Tlač vo všeobecnosti chválila Rumunov a domáca športová obec si do našich ragbistov aj rypla: „Rumuni našim ragbistom ukázali, ako hrozne veľa nám ešte chýba. A bolo po prelude. Takto hrajú Rumuni a bijú nás 23 : 6. Rumunov bijú Francúzi 44 : 0, no čo to my vlastne hráme? Rozladením sa skončila tohtoročná jarná se-

9 Sport, 19. dubna 1927.

10 Sport, 11. října 1927.

11 Slovenský denník, 27. května 1927.

Obrázek 5 – SK Slávia Praha v roku 1928

Slávia Praha sa v nasledujúcich sezónach dostala na piedestál československého ragby. Pritom sa v roku 1926 v Prahe prakticky nehrávalo, no o dva roky neskôr, v roku 1928, existovalo v hlavnom meste už osem klubov – Slávia, Sparta, Rugby Club, Vysokoškolský sport, Hagibor, Boxing Club, Peší pluk 28, 5. ženijný pluk a pripočítat' k nim možno aj Boxing Club Kladno. Toto „preskupovanie síl“ v hre so šiшатou loptou zohralo veľmi dôležitú úlohu pri sťahovaní sídla Československej asociácie ragby vo februári 1928 z Bratislavy do Prahy.

Rok 1928 z pohľadu bratislavského ragby môžeme považovať stále za pomerne úspešné obdobie. Podľa dobových štatistik zohrala Slávia v tomto roku desať zápasov, z toho šesť víťazných, trikrát odišli jej hráči s prehrou, s celkovým skóre 182 : 26. Prekvapujúco vysoko aktívne skóre je ovplyvnené stretnutiami s YMCA Bratislava, keď medzi výsledkami nachádzame aj víťazstvá 47 : 8, 39 : 0 či 21 : 3. YMCA Bratislava odohrala svoje zápasy v roku 1928 s katastrofálnym skóre 6 : 153 a ešte v tom istom roku rozpustila svoj ragbyový odbor.¹⁴

Vo februári 1928 prestala byť Bratislava sídlom ragbyovej asociácie. „Valné zhromaždenie Čs. Rugby Asociácie konané v Prahe znamená veľký krok vpred vo vývoji čs. ragby. Bolo rozhodnuté preložiť sídlo zväzu do Prahy a preorganizovať celé usporiadanie ragby u nás. Namiesto starej asociácie bude fungovať Československý ragbyový zväz, predsedom ktorého bol zvolený člen bratislavskej Slávie inž. Ludvik. Ostatný výbor nebol ešte zvolený, lebo staré stanovky Rugby asociácie musia byť zmenené a až po ich zmenení bude možné zvolit' nový výbor.“ Tak znela informácia, ktorá menila dejiny ragby u nás. Povinnosťou nového predsedu bolo spolupracovať s jednotlivými klubmi. Vo februári 1928 ich počet v ČSR predstavoval číslo jedenásť. Vážne sa už vtedy začalo hovoriť o pripravovaných majstrovstvách republiky, ktoré mali byť hotovou vecou.

So Sláviou Bratislava to však následne šlo dolu ragbyovou vodou. Snažila sa vzdorovať zúfalej finančnej a materiálnej situácii, pričom už nemala k dispozícii ani ihrisko. Kontumačné prehry 0 : 15 s VS Praha, AC Sparta Praha či VS Brno boli signálom konca. V priebehu roka 1929 zohrali bratislavskí ragbisti jediný „skutočný“ zápas, keď podľahli Slávii Praha na jej pôde 3 : 17. Posledná informácia o bratislavskom ragby sa objavila 6. februára 1931 na valnom zhromaždení ŠK Slávia v kaviarni Metropol a potvrdila definitívnu: „Ragbyový odbor ŠK Slávia Bratislava v minulom roku (1930) nevyvíjal činnosť, lebo nemal k tomu vhodného ihriska.“ A nevyvíjal ju už nikdy. V polovici 30. rokov 20. storočia postretol podobný osud aj kluby na západ od rieky Morava. Bez ragby zostalo vtedy celé Československo.¹⁵

12 Sport 11. října 1927.

13 Sport 2. června 1928.

14 MV SR SNA Bratislava, f. PR, 1920–1945, šk. 121.

15 MV SR SNA Bratislava, f. PR, 1920–1945, šk. 121.